

Marijke Ekelschot

Getrouwd met het Nederlandse immigratie- en emancipatiebeleid¹

In de laatste decennia van de 20ste eeuw is het aantal gesloten huwelijken in Nederland drasties afgenomen en het aantal echtscheidingen ferm toegenomen. Dankzij de inspanningen van de vrouwenbeweging zijn de laatste *formele* ongelijkheden uit het huwelijkscontract² verdwenen. Je hoeft inmiddels zelfs niet meer te trouwen om formeel als 'stel' erkend te worden. Gedwongen seks binnen een relatie is, net als de rest van het huiselijk geweld officieel een misdrijf geworden. Gelijkgesekste huwelijken en partnerschappen mogen ook. Vrouwen kunnen kiezen of ze kinderen baren of niet; 'bastaarden' zijn afgeschaft, adoptiemogelijkheden uitgebreid, kresjes en kinderopvang toegenomen. Het lijkt erop dat de historische grondslagen van het huwelijk, namelijk de produktie en opvoeding van legale nakomelingen voor de 'dominus', de 'pater familias'³ opgelost zijn in een baaierd van vrije en seksegelijke keuzemogelijkheden. Vrouwen en mannen die het liefst een 'gewoon', 'traditioneel' huwelijksleven zouden leiden worden, in navolging van de Europese Emancipatie Politiek, door de Nederlandse overheid zelfs gestimuleerd tot een andere arbeidsdeling in hun huishouden; tot het eerlijk delen van huiselijke en betaalde taken!

Dat ondertussen allerlei politieke leiders, in binnen- en buitenland, blijven hameren op 'het gezin als de hoeksteen van de samenleving', al dan niet gecombineerd met hysterische haat tegen gelijkgesekste huwelijken, *lijkt* dan ook een soort laatste stuiptrekking van het patriarchale systeem dat iedere man een eigen huisvrouw garandeerde, binnen zijn eigen 'natuurlijke en fundamentele groepseenheid'. Omdat de bescherming van die 'natuurlijke eenheid' volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, een plicht is voor iedere staat⁴, en omdat – zoals we allemaal weten – 'de natuur' zich niet zomaar in samenlevingen laat implementeren⁵, lijkt het eigenlijk wel logies dat politici nog steeds in de weer zijn om gezinnen te promoten. Staten moeten immers wel wat overhouden om te kunnen beschermen.

Gezinshereniging

Hoe ergerlijk dat gezeur over het gezin ook is, tegelijkertijd is het het enige mensenrecht dat Nederland in de weg staat om de grenzen hermetisch tegen ongewenste immigratie te sluiten. Het Vluchtelingenverdrag is immers tot op het bot uitgekled en een 'mensenrecht' om overal op de wereld werk te mogen zoeken bestaat überhaupt niet. Maar, als uitwerking van de Universele Verklaring, verplicht Artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens Nederland wél huwelijken en gezinshereniging met partners/familieleden van buiten de EU toe te staan. De EU zou echter de EU niet zijn, en Nederland niet Nederland, als de implementatie van dat laatste immigratierecht niet nogal beperkt wordt.

---

¹ Verschenen in *De Fabel van de Illegaal*, maart 2005

² De allerlaatste in 1986. Zie over de strijd M. Braun, *De prijs van de liefde, De eerste feministische golf, het huwelijksrecht en de vaderlandse geschiedenis*. Amsterdam 1992, Het Spinhuis

³ Zie E. Borneman, *Das Patriarchat, Ursprung und Zukunft unseres Gesellschafts-systems*. Frankfurt 1975, Fischer Verlag. Zie ook: Ph. Ariès en G. Duby, *Geschiedenis van het persoonlijk leven* (1985), Ned. vert. Amsterdam 1987, Agon, Ihb dl 1 *Van het Romeinse rijk tot het jaar duizend*

⁴ Artikel 16, paragraaf 3. Zie voor de implementatie van die rechten Anneke van Baalen en Marijke Ekelschot, *Geschiedenis van de Vrouwentoeekomst*, Amsterdam 1980, De Bonte Was

⁵ zie Anneke van Baalen en Marijke Ekelschot, *Tegennatuurlijk*, Amsterdam 1985, De Bonte Was

Zo is in Nederland sinds 1 november jl vrij onopgemerkt een hele serie voorwaarden van kracht geworden: om voor gezinshereniging in aanmerking te komen moeten de partners minimaal 21 jaar zijn; de Nederlandse kant moet minstens 120% van het minimuminkomen verdienen; partners moeten bij elkaar gaan wonen; kinderen van boven de 12 jaar komen het land niet meer in. Via een wetswijziging moet daar in de loop van dit jaar de verplichte taal/inburgeringstoets bijkomen. Ook valt te verwachten dat de drie-jarentermijn van de afhankelijke verblijfsvergunning⁶ – de niet-EU-partner haar/zijn verblijf in Nederland is drie jaar onlosmakelijk verbonden aan het verblijf bij de partner, die ook financieel verantwoordelijk voor haar/hem is – verlengd zal worden tot de vijf jaar, die door de EU-richtlijnen voor gezinshereniging als maximum wordt gesteld.

Geen van die eisen is van toepassing op het aangaan en invullen van een huwelijk of partnerschap tussen 'Nederlanders' onderling; inkomenseisen bestaan hoe dan ook niet, 'Nederlandse' gehuwden hoeven niet bij elkaar te wonen, krijgen geen taal/inburgeringstoets en kunnen verder ook uitspoken wat ze willen, totdat evt de Kinderbescherming of een ander 'cultuurbewakend' instituut voor de deur staat. Het beëindigen van de relatie binnen drie (of vijf) jaar leidt ook nooit tot de uitzetting van één van de partners naar een ander land.

Rond 1 november 2004 meldden verschillende kranten dat er een Belgische sluiproute was ontdekt om aan al die Nederlandse beperkingen te ontkomen – een route die inmiddels door België gesloten wordt/is -, en dat nog menige 'importbruid' en enige 'importbruidegom' op het laatste nippertje 'gewoon' naar Nederland gehaald was. Organisaties van bevolkingsgroepen die mogelijk het meest getroffen zouden worden door de beperkingen deden er verder het zwijgen toe en ook uit parlementaire kringen werd geen vertogen woord gehoord. En zo lijkt het erop dat de ene legitimering van dit beleid – beperking van immigratie – op een brede bevolkingssteun kan rekenen.

De andere legitimering, die vooral met verve door minister Verdonk werd verkondigd was de bevordering van 'de emancipatie van vrouwen'; die 21 jaar en die taaltoets waren erop gericht dat 'de importbruid' hier in Nederland zo snel mogelijk een bestaan kon opbouwen dat naar 'onze' maatstaven geëmancipeerd was; dat zij zo snel mogelijk zou kunnen *inburgeren*. Ook daarop kwam zo weinig commentaar dat je kunt aannemen dat het gros van de bevolking ook dat argument geldig vond.

Nu is het altijd verstandig om als rechtse politici de vrouwenbevrijding gaan prediken zeer achterdochtig te zijn⁷, juist omdat Nederland een traditie heeft om pleidooien voor restricties op immigratie ruim te bestrooien met schijnbaar feministische vertogen over vrouwenonderdrukking.

'Andere' mannen

De Centruumpartij – de latere Centrum Democraten – is ermee begonnen, begin jaren tachtig. Hun vijand waren de Turkse en Marokkaanse gastarbeiders; die zouden banen, uitkeringen en vrouwen van 'de' Nederlanders afpakken en verder behandelden ze hun eigen vrouwen slecht en pasten ze dus hoe dan ook niet in het 'geëmancipeerde Nederland'. Die mannen moesten dan ook vertrekken, vanzelfsprekend met meeneming van hun zo 'gemaltraiteerde' vrouwen. De partij werd regelmatig vanwege racisme veroordeeld.

S.W. Couwenberg niet; de toenmalige hoogleraar – maar nog steeds in de pers te vinden – schreef over 'andere culturen waar lijfstraffen en vrouwenonderdrukking gewoon gevonden

---

⁶ Zie over mogelijke implicaties van de afhankelijke verblijfsvergunning: E. Hoen en S. Jansen, *In de hoek waar de klappen vallen. De rechtspositie van mishandelde migrantenvrouwen met een afhankelijke verblijfsvergunning*. Amsterdam 1995 Zie ook E. van Blokland, S. Jansen en M. Vegter, *Onzekere rechten. Onderzoek naar de rechtspositie van vrouwen met een afhankelijke verblijfsvergunning na scheiding*. Nijmegen 1999

⁷ Voor je het weet hobbel je immers achter George W Bush aan die in zijn inaugurele rede zijn voorgenomen oorlogen nu al vast met 'vrouwenbevrijding' associeert. De Griekse legende dat de Trojaanse oorlog begonnen was om Helena te bevrijden gelooft toch ook niemand, zou je zo denken.

worden' en pleitte voor een zeer restrictief immigratiebeleid. Ook hij maakte geen uitzondering voor al die veronderstelde slachtoffers van die ongewenste mannen. Dat deed de volgende, Bolkestein; begin jaren negentig, ook niet. Hij verkondigde hetzelfde verhaal, nu onder het verzamelbegrip van 'de' Islam en daar is het sindsdien, in steeds uitgebreidere vorm, gebeven. Steeds duidelijker werd het dat al die vrouwen iedereen gestolen konden worden, maar dat de fokus gericht was op 'andere' mannen; anders dan 'ons soort mannen': zij behandelen hun vrouwen slecht; wij behandelen onze vrouwen goed; wij zijn de good guys, zij zijn de bad guys. In dit vertoog werden vrouwen opgevoerd als respectievelijk 'veilig' (want beschermd door de good guys) en 'zelig' (want in de handen van boeven.) Het Nederlandse witte-mannenego, dat heus wel last gehad had van de échte feministiese aanvallen in de jaren zeventig en tachtig, werd vervolgens nog steviger op het witte paard geholpen, toen de zelfverklaarde kopvrouw van de niet langer bestaande feministiese beweging, Opzijhoofdredacteur Cisca Dresselhuys, in een Volkskrantinterview verklaarde dat 'Nederlandse' vrouwen allemaal geëmancipeerd waren en dat nu de 'moslimvrouwen' aan de beurt waren⁸. Zij zag ook al niks in die vrouwen met 'die hoofddoeken'; bij haar op de redactie kwamen ze er in ieder geval niet in! Daarna kregen we Pim Fortuyn als katalysator van de anti-Islam gevoelens, en vervolgens Ayaan Hirsi Ali⁹, die gepromoot wordt door rechtse partijen én door Opzij én, niet te vergeten, door zoveel columnisten en andere (schrijvende) publieke mannen dat zelfs de meest verstokte anti-feminist zich de vraag zou kunnen stellen of er überhaupt wel vrouwen – al dan niet 'moslim' – in Nederland wonen en, zo ja, waarom je daar dan zo weinig van merkt. Worden ze soms allemaal opgesloten door hun vaders, broers en echtgenoten?

'Onze' mannen

Tja, dwars door het 'integratiedebat' en de anti-immigratiemaatregelen (al dan niet met een pseudo-feministies sausje overgoten) gaat de Nederlandse overheid zoet door met het tweejaarlijks publiceren van de zgn Emancipatiemonitor¹⁰, waarin we kunnen lezen dat 'de' emancipatie *in het algemeen* sinds halverwege de jaren negentig niet alleen nogal gestagneerd is, maar dat de opvattingen over het huwelijk en de noodzaak van – bijvoorbeeld – de verdeling van betaald werk en onbetaalde 'gezinszorg' steeds traditioneler aan het worden zijn. De mannelijke kostwinner en de zorgende huisvrouw en moeder grijnzen je als het ware dwars door de statistieken in het gelaat, alsof ze willen zeggen: die 'natuurlijke eenheid van het gezin, wij gáán ervoor!'

Nu zou het ook een wonder zijn als zo'n 6000 jaar patriarchale verhoudingen in een klap van zo'n 30 jaar – de 'duur' van de tweede feministiese golf – getransformeerd zouden zijn in een rijk van vrijheid, gelijkheid en brusterschap. Voorlopig zitten we nog opgescheept met vooral veel reëel bestaande broederschappen en het geroep daarom¹¹ en lijkt het dat we nog niet verschrikkelijk veel opgeschoten zijn sinds de Franse mannenrevolutie. Wat economiese zelfstandigheid betreft – toch een emancipatoire conditio sine qua non – zitten we opgescheept met een westerse en vooral Nederlandse geschiedenis van een inkomenspolitiek, broederlijk gevoerd door vakbonden, kerken en politieke partijen, die erop gericht geweest is *mannenbanen* te voorzien van een loon dat toereikend is om er een eigen huisvrouw en eigen kinderen van te (onder)houden¹². De emancipatiestagnatie van vrouwen op de betaalde arbeidsmarkt volgt nog steeds in grote lijnen die scheiding tussen (de inkomens van) 'mannenbanen' en 'vrouwenbanen' en vormt zo een spiegel voor de realiteit

---

⁸ Cisca Dresselhuys in Volkskrant 8 maart 2001.

⁹ Wie de Nova-uitzending gezien heeft, waarin zij n.a.v een vertoning van Submission in debat ging met bewoonsters van een Blijf-van-m'n-Lijfhuis, zal toch niet volhouden dat haar hart en geest werkelijk bij mishandelde vrouwen vertoeven.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld de Emancipatiemonitor 2002 en 2004, Den Haag, Sociaal Cultureel Planbureau

¹¹ Bijvoorbeeld de Amsterdamse burgemeester Cohen onlangs, als leus ter bevordering van 'de' integratie.

¹² Zie daarover uitgebreid: Anneke van Baalen en Marijke Ekelschot, *Geschiedenis van de vrouwentoeekomst*, hfdstuk 8 en vlgg. Amsterdam 1980, De Bonte Was

van menig gezinsleven. Een kleine meerderheid van de getrouwde vrouwen heeft inmiddels betaald werk, maar dat werk doet ze *naast* huishouden en opvoeding, en van het inkomen uit dat werk valt in de meeste gevallen niet te leven; het is een 'aanvulling' op 'zijn' inkomen.¹³ Zo'n kleine miljoen getrouwde vrouwen zijn – het lijken de jaren vijftig wel - full time huisvrouw en moeder. 70% van de vrouwen die, na scheiding, met de kinderen achterblijven, vervalt – met of zonder klein baantje - dan ook in (relatieve) armoede, terwijl hun exen er financieel geen last van hebben of er zelfs op vooruit gaan.

De emancipatie van de 'importbruid'

Dat is dus het geëmancipeerde Nederland dat de 'importbruid' toelacht, mits zij aan de voorwaarden voor toelating voldoet. Trouwen zal ze moeten, anders komt ze het land niet in. Haar echtgenoot móet een kostwinner zijn (dat is die 120% van het minimuminkomen) en ze móet bij hem wonen, drie jaar en straks waarschijnlijk vijf jaar, wil ze niet het land uitgezet worden. Binnen die termijn leidt ook een scheiding tot hetzelfde lot. Het lijkt wel of de Nederlandse overheid het oude, patriarchale huwelijksrecht, in licht aangepaste vorm, voor de 'importhuwelijken' uit de kast gehaald heeft. Natuurlijk, de 'importbruid', of ze nu uit Rusland, Marokko, China of Peru komt, kan het treffen met haar echtgenoot, maar dan treft ze het met hém, en niet met het zogenaamde emancipatoire immigratiebeleid. Als ze het niet met hem treft, krijgt ze dat beleid in al zijn hardheid om haar oren; van hem, variërend van 'je kunt toch niet weg' tot 'nu moet je weg', én van de tot uitzetting bereid zijnde overheid. Als ze het niet treft resten haar twee mogelijkheden tot een zelfstandige verblijfsvergunning binnen de 'afhankelijkheidstermijn'. Als ze met politierapporten, doktersattesten en specialistenverklaringen kan aantonen dat ze ernstig mishandeld is én dat ze in het herkomstland niet als normale burger geaccepteerd zal worden, kan ze, dankzij zo'n 15 jaar inspanning van het Comité Zelfstandig Verblijfsrecht Migrantenvrouwen, een verblijfsvergunning 'op humanitaire gronden' krijgen.

Een wat humanere manier is dat ze er binnen de termijn in geslaagd is een baan te vinden die haar een inkomen oplevert waarvan ze zelfstandig kan leven. Helaas is ze voor die slagingskans ook al weer afhankelijk; niet alleen van haar eigen kunnen en van de mogelijkheden op de krappe arbeidsmarkt, maar ook weer van de medewerking van haar echtgenoot én van de overheid. Vooralsnog lijkt het er sterk op dat, hoe lager haar opleiding is, hoe sterker de inspanningen van overheidswege zijn om van haar niet een zelfstandige, betaalde werkneemster maar een *goede moeder* te maken; een moeder die haar kinderen voorleest en helpt met het huiswerk; die, als ze al niet dagelijks op de school van haar kinderen te vinden is als lees-, reken- of overblijfmoeder', dan toch zeker op ouderavonden uitgebreid de vorderingen van haar kroost met docenten wil bespreken.¹⁴ Dat is immers het beschavingsoffensief dat sinds kort wordt losgelaten op de laag-opgeleide 'importbruiden' van weleer, en niets wijst erop dat dat beleid niet verhevigd zal worden nu het geklier of misdrijven van (bv.) een stel Nederlands/Marokkaanse jongens door allerlei 'deskundigen' aan hun gebrekkige opvoeding geweten wordt.

Conclusie

Nederland is op emancipatiegebied een uitgesproken achterlijk land. Weliswaar bestaat er op de meeste terreinen *formele* gelijkheid tussen mannen en vrouwen, maar *materieel* vertonen het zogenaamde privébestaan en het publieke leven nog alle dominante trekken van de oude patriarchale verhoudingen. In het binnenlandse beleid erkent de overheid dat, maar zodra het om immigratie gaat wordt het ontkend: dan krijgen immigrantes het label van achterlijkheid opgeplakt en worden ze, onder het mom van emancipatiebeleid, onderworpen aan juist die patriarchale restricties en betuttelingen, waar feministen zo'n harde strijd tegen

¹³ Dat het háár (natuurlijke) taak is de kinderen op te voeden blijkt uit haar (en zijn) klacht dat haar inkomen nauwelijks toereikend is om de kinderopvang van te betalen!

¹⁴ Verdonk heeft een tijdje geleden geroepen dat *moeders* die niet op ouderavonden komen een boete wacht.

gevoerd hebben¹⁵. Zolang een huwelijk vrijwel de enige immigratiemogelijkheid biedt, moet niet alleen de afhankelijkheids termijn zometer afgeschaft dan toch ingekort – tot bv. 1 jaar – worden; verder zal de economische onafhankelijkheid van de partner een centraal onderdeel van de 'inburgering' moeten worden, inclusief een ruim aanbod aan banen en scholing. Maar dat betekent dan wel dat ook 'Nederlandse' huwelijken onder dat beleid moeten vallen, inclusief uitgebreide opvoedingscursussen voor alle mannen, gericht op lees-, reken- en overblijfvaderschap.

---

¹⁵ Zie voor een vergelijkbare analyse van het Vluchtelingenbeleid, Anneke van Baalen, *Asiel in Wonderland, De patriarchalisering van vluchtelingen (1997)* Opgenomen in Anneke van Baalen, *Brusterschap, Memoires-Artikelen-de Bonte Was*. Amsterdam 2003, Marijke Ekelschot